

Pôvodné práce – *Original papers*

KLÚČOVÉ PROBLÉMY LESNÍCTVA, SPRACOVANIA DREVA A POĽOVNÍCTVA – NÁVRHY NA ICH RIEŠENIE

MARTIN MORAVČÍK, JOZEF KONÔPKA A KOLEKTÍV

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen, T. G. Masaryka 22, SK – 960 92 Zvolen,
e-mail: moravcik@nlc.sk.org, jkonopka@nlc.sk.org

MORAVČÍK, M., KONÔPKA, J. *et al.*, 2012: Key issues of forestry, wood-processing industry and hunting – addressing them and proposals. Lesnícky časopis - Forestry Journal, 58(4): 211–223, 2012, ref. 15, ISSN 0323 – 1046. Original paper.

This article presents formation of forestry (forest management) and characterizes the development of social requirements (governing structures) for forests and tasks that should be carried out by the industry. It focuses mainly on the development of forestry after the change of social system in 1989, especially in the last decade, during the global economic and financial crisis (starting in 2008). Current key issues of forestry in Slovakia will be identified based on the analysis. The paper presents their causes and consequences. It proposes goals and measures with aim to stabilize the situation by 2020 so as to ensure the accomplishment of the strategic goal of forestry in Slovakia (sustainable forest management based on an appropriate use of economic, ecological and social functions for the development of society, and especially rural areas).

Keywords: *forestry, key issues, objectives and measures*

Uvádza sa vznik lesníctva (lesného hospodárstva). Charakterizuje sa vývoj požiadaviek spoločnosti (vládnucich štruktúr) na lesy a úlohy, ktoré má plniť toto odvetvie. Pozornosť sa sústreďuje na vývoj lesníctva po zmene spoločenského systému v roku 1989, najmä v ostatnom desaťročí, zvlášť v období celosvetovej hospodárskej a finančnej krízy (počnúc rokom 2008). Na základe vykonanej analýzy sa identifikujú súčasné kľúčové problémy lesníctva na Slovensku. Uvádzajú sa ich príčiny a dôsledky. Predkladá sa návrh cieľov a opatrení, realizáciou ktorých by sa mala situácia do roku 2020 stabilizovať tak, aby sa zabezpečilo napĺňanie stanoveného strategického cieľa lesníctva na Slovensku (trvalo udržateľné obhospodarovania lesov založené na primeranom využívaní ich ekonomických, ekologických a sociálnych funkcií pre rozvoj spoločnosti, a najmä vidieckych oblastí).

Kľúčové slová: *lesníctvo, kľúčové problémy, ciele a opatrenia*

1. Problematika a cieľ práce

Podľa Lesníckeho náučného slovníka (1994) pod pojmom *lesníctvo* rozumieme široký odbor ľudskej pôsobnosti, ktorá sa zaoberá udrzaním a zveľadením lesov, a využívaním ich úžitkov v prospech vlastníkov a spoločnosti. *Lesné hospodárstvo* (LH) sa tu definuje ako jedno z odvetví hospodárstva, ktoré vzniklo v priebehu vývoja deľby práce rozčlenením materiálnej a nemateriálnej výroby na jednotlivé odvetvia. Obsah týchto pojmov sa

postupne menil, zdokonaľoval, či spresňoval tak, ako sa vyvíjalo využívanie lesov človekom, resp. ako rástli požiadavky spoločnosti na funkcie lesov.

Podľa KAVULIAKA (1942), do konca 15. storočia nemôžeme hovoriť o LH, či lesníctve na našom území. Tento autor počiatky LH dáva do začiatku 16. storočia, keď v dôsledku priemyselného rozmachu krajiny si mocenské štruktúry štátu (vrchnosti) začali po prvýkrát uvedomovať dôležitosť lesov ako producenta dreva. Vývoj

dospel k záveru, že potrebu dreva pre banské podniky možno zabezpečiť len ak sa správa nad lesmi sústreďí do rúk banských komôr (tak prešli bane, a s nimi aj lesy do správy dolnorakúskej komory). **Hlavným (kľúčovým) problémom vtedajších mocenských štruktúr štátu vo vzťahu k lesom bolo ako zabezpečiť dostatok dreva, najmä pre banské podniky.** Situácia sa riešila tým, že sa prikročilo k vydávaniu nariadení ako nakladať s existujúcimi lesmi, ako aj k prijímaniu opatrení na zabezpečenie ich odborného obhospodarovania.¹ Nové poznatky, životné skúsenosti doviedli spoločnosť ďalej k zisteniu, že lesy nemajú význam len ako producent dreva, ale že v značnej miere aj determinujú životné podmienky obyvateľstva. Prišli k záveru, že znižovanie výmery lesov a ich devastácia vedie k nárastu živelných pohrôm, najmä povodní.² **Takto sa uvedený kľúčový problém spoločnosti vo vzťahu k lesom rozšíril na zabezpečenie ich existencie nielen ako producenta dreva, ale ako aj zdroja ďalších životne dôležitých (mimoprodukčných) úžitkov.** Až do nedávna prevládal názor, že ak je stav lesov po produkčnej stránke priaznivý optimálne plní aj mimoprodukčné funkcie. V súčasnosti už ani táto dikcia neplatí. Je tomu tak preto, že požiadavky spoločnosti na plnenie mimoprodukčných funkcií lesov majú stúpajúcu tendenciu. Nemožno ich zabezpečiť len ako samovoľné pozitívne externality lesa, ale musia sa zabezpečovať zámerne ako lesnícke služby vo ve-

rejnom záujme. **Možno potom hovoriť o trefom kľúčovom probléme týkajúcom sa spoločnosti vo vzťahu k lesom, t. j. ako zabezpečiť funkčne integrované LH** (PAPÁNEK, 1978; KREČMER, 1993).

Pri riešení uvedených kľúčových problémov spoločnosti vo väzbe na lesy, okrem zákonodarstva, zohrávala a zohráva významnú úlohu hospodárska úprava lesov.³ Vývoj však dospel k záveru, že ďalší rozvoj lesníctva možno úspešne zabezpečovať len ak sa najprv jednoznačne definujú jeho strategické a koncepcné zámerly. Tieto tvoria súčasť, resp. východisko pre uplatňovanie štátnej lesníckej politiky. Ak nepôjdeme do ďalekej histórie, pripomeňme si, že v roku 1993 vláda a NR SR schválili v tomto smere dva závažné dokumenty: Stratégiu a koncepciu rozvoja lesníctva na Slovensku, Zásady štátnej lesníckej politiky na Slovensku.⁴ V nasledujúcich rokoch najmä Lesnícky výskumný ústav Zvolen spracoval celý rad strategických a koncepcných dokumentov. Tieto definovali zámerly a úlohy lesníctva na Slovensku v nadväznosti na celosvetové, najmä európske dianie. Súhrnne sa táto problematika spracovala v Lesníckej štúdií *Vízia, prognóza a stratégia rozvoja lesníctva na Slovensku* (MORAVČÍK *et al.*, 2009). Nakoniec treba uviesť, že lesníctvo sa zahrnulo aj do celoštátneho dokumentu **Stratégia rozvoja slovenskej spoločnosti** (ŠIKULA *et al.*, 2009). **Podľa neho strategickým cieľom lesníctva na Slovensku je: „zabezpečenie trvalo udrža-**

¹ Ako prvý významný medzník vo vývoji regulácie ťažieb dreva a činnosti v lesoch možno označiť lesný poriadok cisára Maximiliána II. (1565). Podľa citovaného autora (KAVULIAK, 1942) tu je vznik LH na našom území. Podľa novších prác (napr. GREGUŠ, 1999) vznik LH spadá do 18. storočia, keď Mária Terézia vydala lesný poriadok (1769). V intenciách Tereziánskeho lesného poriadku sa v 18. storočí začalo odborné vyučovanie lesníctva v Banskej Štiavnici, kde už od roku 1735 existovala banícka škola. Urgela (1985) začiatky výučby lesníctva na Baníckej akadémii v Banskej Štiavnici udáva v roku 1770. Vytvorením Lesníckeho ústavu roku 1807 vzniklo prvé samostatné lesnícke vysokoškolské štúdium. Banícka akadémia v Banskej Štiavnici sa v roku 1846 zmenila na Banícku a lesnícku akadémiu a v roku 1904 na Vysokú školu banícku a lesnícku. Nižšia odborná lesnícka škola vznikla okolo roku 1796 v Liptovskom Hrádku. Zemský uhorský lesnícky spolok vymohol na ministerstve orby počnúc rokom 1898 zriadenie Ústrednej výskumnej stanice pri Lesníckej akadémii v Banskej Štiavnici a štyroch výskumných staníc pri horárskych školách (jedna v Liptovskom Hrádku). V roku 1906 sa v Banskej Štiavnici zriadila samostatná inštitúcia Ústredný výskumný ústav lesnícky, ktorému podliehali uvedené pokusné stanice lesnícke.

² Aj keď sme uviedli, že vydávanie zákonov a nariadení v tomto období vyplývalo najmä z obavy, že nebude dostatok dreva, nemožno povedať, že by naši predkovia nepoznali verejnosprespešný význam lesov. Napríklad Papánek v roku 1951 píše, že Uhorský lesný zákon z roku 1879 vznikol ako dôsledok veľkých povodní na rieke Tise, ktoré v roku 1877 zničili mesto Segedín. V citovanom zákone bola už aj dikcia o ochranných lesoch. Tento zákon zároveň oslobodil ochranné lesy od platenia daní.

³ Spočíva v týchto krokoch:

- Analýza prírodných, hospodárskych a spoločenských pomerov na Slovensku, tendencie vývoja v zahraničí.
- Stanovenie dlhodobých strategických cieľov.
- Vypracovanie desaťročných lesných hospodárskych plánov.
- V nadväznosti na to, vypracovanie ročných vykonávacích plánov a zabezpečenie ich realizácie.
- Kontrola plnenia týchto zámerov, či jednotlivých krokov, najmä v nadväznosti na strategické ciele a desaťročné lesné hospodárske plány.
- Systematická úprava cieľov a hospodárskych opatrení v nadväznosti na zmeny vo vývoji lesov.

⁴ V rámci 1. dokumentu (Stratégia a koncepcia rozvoja lesníctva na Slovensku) sa vymedzil strategický cieľ: Zachovanie, ochrana a zveľaďovanie lesov, čo tvorí súčasne základ štátnej lesníckej politiky. V rámci 2. dokumentu (Zásady štátnej lesníckej politiky) sa vymedzilo desať zásad štátnej lesníckej politiky: Lesy na území SR sú národným bohatstvom. Princíp trvalo udržateľného rozvoja prírodných zdrojov vyžaduje prijatie opatrení zameraných na zmiernovanie a odstraňovanie pôsobenia škodlivých činiteľov. Verejnosprespešné funkcie lesov majú nezastupiteľnú úlohu a ich rozvoj je štátnym záujmom. Posilňovanie produkčného významu lesov je v záujme trvalo udržateľného rozvoja drevospracujúceho priemyslu. Rovnoprávnosť vlastníckych vzťahov k lesom je zaručená. Všeobecné užívanie lesov sa považuje za významnú demokratickú zásadu. Na zveľaďovania lesov a plnenie verejnosprespešných funkcií vytvorí vláda SR finančné predpoklady prostredníctvom Štátneho fondu zveľaďovania lesa SR. Bude zabezpečený rozvoj lesníckeho výskumu. Vláda SR vytvorí podmienky pre účinný štátny dozor nad lesmi. Vzťahy medzi verejnosťou a vlastníckymi (užívateľmi) lesov sú rozhodujúce pri postupnom odstraňovaní nedostatkov v LH. Je potrebné vytvoriť organizačno-technické podmienky pre zabezpečenie ochrany lesov pred požiarmi.

teľného obhospodarovania lesov založeného na primeranom využívaní ich ekonomických, ekologických a sociálnych funkcií pre rozvoj spoločnosti, a najmä vidieckych oblastí“.

Napriek prijatiu uvedených dokumentov, ako aj radu ďalších opatrení, sa situácia v LH na Slovensku vyvíja v ostatných rokoch nepriaznivo. Prijaté zámery sa neplnia, alebo ak tak nedostatočne. Príčin je viacej. Preto sa prišlo k ich analýze, k definovaniu kľúčových problémov a k vypracovaniu návrhov na riešenie, čo je náplňou tejto práce.

Ešte treba zdôrazniť, že počas celej histórie LH často vznikali v tomto odvetví ťažko riešiteľné problémy, ktoré v negatívnom zmysle ovplyvňovali stav lesov, či úroveň ich obhospodarovania. Svoj pôvod spravidla mali v činnosti človeka. Išlo o jeho negatívny vplyv na lesy, jednak priamy, ako aj nepriamy. Rozhodujúce slovo pri riešení týchto problémov, ako to už vyplynulo z predchádzajúceho textu, mala vrchnosť, či štát. Je tomu tak preto, lebo ak ide o lesy, nevyhnutné je okrem vlastníckych práv brať do úvahy aj záujem verejný. Tento je často v rozpore so záujmom súkromným. Aj v súčasnosti k obhospodarovaniu lesov majú rozličné prístupy mnohé záujmové (nárokové) skupiny. Podľa ŠIŠÁKA (2011) ide o 28 záujmových stretov. Zladenie týchto záujmov, či reglementácia nakladania s lesmi bolo, je a bude úlohou štátu, či jednou z najdôležitejších úloh štátnej lesníckej politiky.

Problémy lesníckej politiky na Slovensku, ktoré sa z aspektov právnych predpisov v rokoch 1918 – 1960 riešili zhrnul STOLINA (1999) takto: Zápas o získanie pasienkov na úkor lesa. Právne predpisy v prvých povojnových rokoch mali týmto snahám čeliť. Nedôslednosť v ich realizácii spôsobovala pretrvávajúce poškodzovanie lesov najmä pasiením dobytkom v lesných porastoch. Zákon č. 82/1918 Sb. vniesol do LH reguláciu hospodárenia z hľadiska trvalosti ťažieb dreva a vyrovnanosti výnosov, ale mal rad nedostatkov, ktoré odstránil až zákon č. 37/1930 Sb. a vládne nariadenie č. 97/1930 Sb. Tieto právne predpisy zaviedli povinné regulovanie LH vo všetkých lesoch nad 50 ha podľa lesného hospodárskeho plánu s cieľom zachovať kvalitnú drevnú zásobu, trvalosť ťažby dreva a vyrovnanosť trvalého výnosu. Stali sa základom LH a smernicou pre tvorbu lesných hospodárskych plánov až do roku 1960, kedy ich nahradil zákon č. 166/1960 Zb. Lesnícka politika po februári 1948 sa podriadila princípom socialistického hospodárskeho systému – upevňovanie princípov plánovitého rozvoja národného hospodárstva, ktorému sa muse- lo prispôbiť aj LH.

V nadväznosti na uvedené: **Cieľom tejto práce je analyzovať súčasnú situáciu v lesníctve, v spracovaní dreva a v poľovníctve na Slovensku. Pomenovať kľúčové problémy. Uviesť ich príčiny a dôsledky, ku ktorým by došlo ak sa nebudú včas a náležite riešiť. Nakoniec predstaviť ciele a opatrenia, realizáciou**

ktorých by sa mala situácia do roku 2020 stabilizovať tak, aby sa zabezpečilo naplnenie strategického cieľa lesníctva (trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov založené na primeranom využívaní ich ekonomických, environmentálnych (ekologických) a sociálnych funkcií pre rozvoj spoločnosti, a najmä vidieckych oblastí).

2. Metodika a materiál

So zreteľom na to, že ide o syntetickú prácu, použitá metodika a materiál má špecifický charakter. Ako podklady pre riešenie problematiky slúžili literárne prame- ne o histórii, vývoji a súčasnom stave lesníctva na Slovensku. Ďalej to boli skúsenosti riešiteľov nadobudnuté počas ich pôsobenia v tomto odvetví. Vzhľadom na to, že išlo o identifikáciu súčasných kľúčových problémov lesníctva na Slovensku analyzoval sa hlavne jeho vývoj po zmene spoločenského systému v roku 1989, najmä situácia, ktorá tu vznikla v druhej polovici tohto obdobia (po roku 2000), zvlášť po veternej kalamite v roku 2004, ako aj v dôsledku celosvetovej hospodárskej a finančnej krízy od roku 2008.

Okrem literárnych prameňov uvedených v predchádzajúcej kapitole ako podklady pre pomenovanie kľúčových problémov, vymedzenie cieľov ich riešenia a vypracovanie návrhov opatrení sa využili každoročne spracované správy o stave LH v Slovenskej republike (zele- né správy), ako aj ďalšie materiály. Išlo o veľké množstvo podkladového materiálu, ktorého vymenúvanie by presahovalo rámec tejto práce, preto od toho upustíme.

Pracovalo sa analyticko-syntetickou metódou. V prvom rade sa zozbudovali doposiaľ spracované prognostické a koncepcné lesnícke materiály na Slovensku. Ďalej dostupné lesnícke materiály v tejto oblasti zo zahraničia, najmä v rámci EÚ. Osobitná pozornosť sa venovala štúdiu spracovaných návrhov stratégie iných, najmä s lesníctvom súvisiacich odvetví (najmä drevospracujúci priemysel, poľovníctvo, ochrana prírody a krajiny). V nadväznosti na to sa spracovali odpočty realizácie zámerov uvedených v týchto dokumentoch, ich vzájomné interakcie a rozpory. Tieto sa verifikovali v rámci diskusie jednak v riešiteľskom tíme, ako aj s expertmi zo štátnej správy LH, sektoru štátnych a neštátnych lesov na Slovensku. Celkove možno povedať, že kľúčové problémy, ich charakteristiky, ciele a opatrenia, ktoré treba realizovať na dosiahnutie týchto cieľov, nie sú len výsledkom práce autorov príspevku, ale aj celého radu špecialistov rozličných profesií.

3. Výsledky

Z vykonanej analýzy vyplynulo, že ide o päť kľúčových (hlavných) problémov. Sú to:

1. Nízka konkurencieschopnosť slovenského lesníctva.
2. Nefungujúce medzirezortné vzťahy medzi lesníctvom a ochranou prírody, nerešpektovanie oprávnených požiadaviek a celospoločenských záujmov.

3. Skreslené vnímanie slovenského lesníctva vo verejnosti.
4. Ekonomická a finančná nestabilita odvetví spracovania dreva, okrem celulózo-papierenského.
5. Absencia koncepčného, či systémového riadenia poľovníctva.

Vo väčšine prípadov sa tieto hlavné problémy členia na čiastkové. V ďalšom uvedieme ich charakteristiku, cieľ a opatrenia, ktoré treba realizovať na jeho dosiahnutie.

3.1. Nízka konkurencieschopnosť slovenského lesníctva

Na zabezpečenie trvalej konkurencieschopnosti LH treba uskutočňovať opatrenia na zvyšovanie jeho ekonomickej efektívnosti, najmä prostredníctvom udržania a zlepšovania prírodného potenciálu, diverzifikáciou činností, reštrukturalizáciou a rozvojom ľudských zdrojov a zlepšovaním medzirezortných vzťahov.

3.1.1 Nedostatok investícií v lesnom hospodárstve

Zvýšenie objemu investícií je naliehavou potrebou LH. Súčasná konkurencieschopnosť jeho produkcie sa zabezpečuje najmä relatívne nízko nastavenými cenami dodávateľských služieb v zmysle zákona o verejnom obstarávaní. Prejavuje sa to v poklese množstva i kvality starostlivosti o lesy. Chýbajú zdroje na nákup novej techniky, čím vzrastá zastaranosť používanej techniky a technológií so všetkými negatívnymi dopadmi na prírodné prostredie (pôda, voda, lesné porasty). V budúcnosti sa to negatívne prejaví aj na kvalite a množstve dodávaného dreva.

Na dosiahnutie priaznivého stavu v technickom a technologickom vybavení LH a sprístupnení lesných komplexov sú potrebné ročné investície vo výške 20 mil. eur, s postupným nárastom na 50 mil. eur do roku 2025. V súčasnom Programe rozvoja vidieka Slovenskej republiky (PRV SR) 2007 – 2013 je nedostatočné čerpanie zdrojov pri opatrení 1.4 Zvýšenie hospodárskej hodnoty lesov – iba 15 %, kde bola vyhlásená len jedna výzva na predkladanie projektov, napriek potrebe modernizovať techniku používanú v lese, nevyčerpaným finančným prostriedkom opatrenia a záujmu lesníckych subjektov (riešením tohto problému sa zaberá navrhované opatrenie v kapitole 3.1.3).

Cieľ: Zvýšenie technickej a technologickej úrovne LH.

Opatrenia:

- Diverzifikovať príjmy LH poskytovaním environmentálnych, ekosystémových, či verejnoprospešných služieb za finančnú náhradu, a tým dosiahnuť zvýšený objem finančných prostriedkov na investície.
- Zabezpečiť alokáciu dostatočných finančných zdrojov na podporu investícií v LH v rámci príslušných opatrení pripravovaného Programu rozvoja vidieka (PRV) na roky 2014 – 2020.

3.1.2 Dramatický pokles starostlivosti o lesné porasty a nedostatok zdrojov na dlhodobý rozvoj lesov

Najmä v dôsledku súčasného hromadného hynutia smrečín sa konštatuje nárast holín. V obnovnom zložení mladých lesných porastov majú nízke zastúpenie ekonomicke významné dreviny (ihličnaté dreviny a z listnatých dub). Pozoruje sa pokles starostlivosti o založené lesné porasty. Ich ošetrovanie a ochrana v rokoch 1991 – 2010 zaznamenali pokles takmer na polovicu úrovne roka 1990. Ani výchova lesa prečistkami a prebierkami sa nerealizujú v potrebnej intenzite a rozsahu. Zanedbávanie, či absencia nevyhnutných pestovno-ochranných opatrení má negatívny ekonomický efekt – dôjde k veľkým stratám na drevoprodukcnej i mimoprodukcnej funkcii lesa. Preto v záujme zvrátenia tohto nepriaznivého vývoja a jeho negatívnych dopadov treba v LH reanimovať pestovnú činnosť a v rámci nej najmä obnovu lesa a starostlivosť o mladé lesné porasty.

Cieľ: Vytvorenie podmienok na zabezpečenie primeranej starostlivosti o lesy v záujme pestovania zdravých, ekologicky stabilných a biologicky diverzifikovaných lesných ekosystémov.

Opatrenia:

- Zabezpečiť finančné prostriedky pre implementáciu opatrení vyhlášky MPRV SR č. 320/2011 Z. z. o rozsahu, spôsobe a o podmienkach poskytovania podpory v lesnom hospodárstve a rozvoji vidieka.
- Zabezpečiť alokáciu dostatočných finančných zdrojov na podporu starostlivosti o lesy v rámci príslušných opatrení pripravovaného PRV 2014 – 2020. Pri jeho tvorbe presadiť kľúčové lesnícko-pestovné opatrenia na podporu prírode blízkeho hospodárenia v lesoch, najmä na: rekonštrukcie poškodených, drevinovo a provenienčne nevhodných lesov; výkon pestovných zásahov v mladých porastoch do 40 rokov a prebudovanie rovnovekých lesov.
- Zapracovať koncept prírode blízkeho a ekonomicky efektívneho hospodárenia v lesoch do zákona o lesoch a do rámcového plánovania, a nadviazať nástroje lesníckej politiky na merateľné indikátory jeho plnenia.

3.1.3 Nevyhovujúce nastavenie lesníckych opatrení v rámci Programu rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2007 – 2013

Nastavenie lesníckych opatrení v rámci PRV SR 2007 – 2013 nie je vyhovujúce. Možno konštatovať, že nepriaspievajú dostatočne k napĺňaniu strategických cieľov lesníckej politiky stanovenej platným národným lesníckym programom, čo je požiadavka Európskej komisie. Enormný záujem zo strany lesníckych subjektov o podporu z PRV SR a neuspokojenie všetkých žiadateľov, prispievajú k nespokojnosti s nastavením systému podpory a jeho implementáciou. Lesnícke subjekty preukázali schopnosť absorbovať európsku podporu (vysoké čerpa-

nie alokovaných zdrojov), avšak na národnej úrovni sú lesnícke opatrenia odsúvané na nižšiu priečku záujmu. Reálne poskytnutý objem finančných prostriedkov do LH predstavoval v období rokov 2007 – 2011 105 mil. €, čo je z celkového objemu asi 11 %. Z alokovaných zdrojov na celé obdobie je to 8 %. To sa do konca programovacieho obdobia ešte zmení.

Cieľ: Vytvorenie podmienok na zabezpečenie podpory a rozvoja LH v rámci programu rozvoja vidieka v záujme dosiahnutia primeranej starostlivosti o lesy, vhodných podmienok pre vytváranie pridanej hodnoty a odbytu produktov a služieb LH, ako aj posilnenie trhového prostredia.

Opatrenia:

- Pri tvorbe PRV SR 2014 – 2020 presadiť dostatočnú participáciu lesníckych odborníkov od začiatku prípravy programu až po systém hodnotenia a monitorovania, vrátane účasti v národnej vidieckej sieti a podobných orgánoch.
- Zabezpečiť vyčerpanie všetkých alokovaných finančných prostriedkov na lesnícke opatrenia (1.4 a 2.1) z PRV SR 2007 – 2013; zabezpečiť presun zostatku finančných prostriedkov z opatrení: lesnícko-environmentálne platby a zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy do opatrenia 2.1 – obnova potenciálu LH a zavádzanie preventívnych opatrení.

3.1.4 Nedostatočné financovanie lesníckeho výskumu a odbornej pomoci

Vývoj vo vede a výskume LH na Slovensku po roku 1990 možno označiť skôr ako živelný a nie koncepčný. Výdavky na aplikovaný lesnícky výskum sa znižovali. Výrazne klesol počet kvalifikovaných ľudských zdrojov. Pritom treba uviesť, že vedu, výskum a vývoj v LH nie je možné nahradiť preberaním výsledkov zo zahraničia. Každá krajina má špecifické prírodné a hospodárske podmienky, svoju históriu a vývoj, a preto nové výsledky ku ktorým sa došlo v zahraničí musia prejsť overením, či zhodnotením ich využitia domácim, najmä aplikovaným výskumom a vývojom. Nesprávna je predstava, že odvetvový, spravidla aplikovaný výskum, možno nahradiť základným výskumom, ktorý vykonávajú univerzity a vedecké ústavy SAV.

Cieľ: Reanimácia odvetvového lesníckeho, aplikovaného výskumu a vývoja, posilnenie odbornej pomoci pre subjekty obhospodarujúce lesy.

Opatrenia:

- Vyhlásiť štátny program výskumu a vývoja, ktorého súčasťou by bolo komplexné využívanie, ochrana a reprodukcia lesov v slovenskej krajine.
- Zvýšiť objem rezortných financií na výskum a odbornú pomoc v LH.
- Vhodnými nástrojmi zlepšiť a zefektívniť systém uplatnenia inovácií, prenosu poznatkov do praxe LH, motivovať štátne podniky investovať primerané finančné prostriedky do výskumu z ich vlastných zdrojov.

- Zrovnoprávniť podmienky financovania rezortných výskumných organizácií s univerzitami a ústavmi SAV.

3.1.5 Zlý zdravotný stav lesov, najmä smrečín

Súčasný rozpad smrečín je nepochybne prvým vážnym prejavom účinkov klimatickej zmeny na naše lesy. Avšak k rozsahu odumierania, ktorý sledujeme napomohli vynútené chyby v spôsoboch ich manažmentu, konkrétne obmedzenia starostlivosti o lesy orgánmi ochrany prírody v chránených územiach a podcenenie ohrozenia lesov biotickými škodlivými činiteľmi.

Smrek je a naďalej bude žiadanou drevinou s vysokou a kvalitnou produkciou a vysokým ekologickým potenciálom v podmienkach Slovenska. Preto treba naliehať na riešenie ochrany smrekových lesov všetkými osvedčenými lesníckymi postupmi. Aj keď zastavenie odumierania smreka je už často nereálne, aspoň jeho rozloženie na dlhšie obdobie, by pomohlo lesu, trhu s drevom, aj ekonomike obhospodarovateľov lesa. Predĺženie doby rozpadu vytvára priaznivejšie podmienky pre uplatnenie ekonomicky efektívnych a prírode bližších metód rekonštrukcie lesa. Jednou z úloh lesníckeho výskumu preto bude hľadať vhodné stanovišťa a vyvíjať metódy jeho bezpečného pestovania aj v podmienkach zmenenej klímy. Napríklad v štruktúrne pestrých zmiešaných porastoch s jedľou a bukom. V posledných rokoch sa zhoršuje zdravotný stav borovice, čo vyvoláva naliehavú potrebu riešenia aj tohto problému.

Cieľ: Zlepšenie podmienok ochrany smrečín na Slovensku a osobitne v chránených územiach.

Opatrenia:

- Vypracovať správu o súčasnom zdravotnom stave lesov (najmä smrečín) vrátane jeho príčin, účinnosti doposiaľ realizovaných opatrení, prognózu vývoja zdravotného stavu lesov a návrh opatrení.
- V novom zákone o ochrane prírody a krajiny zmeniť príslušné ustanovenia tak, aby v prípade nebezpečenstva premnoženia škodcov a šírenia chorôb v chránených územiach bolo možné realizovať opatrenia „aktívnej ochrany“ lesa (princíp predbežnej opatrnosti).
- Personálne a finančne posilniť zabezpečovanie úloh ochrany lesa v smrečinách, najmä kontrolu realizácie ochranných a obranných opatrení.
- Inicovať medzirezortné konanie o vyčlenení finančných prostriedkov z rozpočtovej kapitoly MŽP SR na realizáciu ochranných a obranných opatrení v chránených územiach, kde došlo k premnoženiu podkôrneho hmyzu v dôsledku nepovolenia výnimiek na realizáciu ochranných a obranných opatrení a hrozí jeho ďalšie šírenie.

3.1.6 Nedostatočná miera komplexného spracovania dreva v lesnom hospodárstve

Nedostatok vhodných ťažbových technológií a nedostatočná sprístupnosť lesných porastov neumožňu-

jú komplexnejšie využitie nadzemnej stromovej biomasy. Táto skutočnosť má negatívne dôsledky vo viacerých oblastiach. Nevyužitie tenkého vyťaženého dreva a jeho ponechanie v mladých lesných porastoch zhoršuje ekonomickú efektívnosť ich výchovy, resp. vedie k nevykonávaniu potrebných výchovných zásahov. Ponechávanie nadmerného množstva ťažbových zvyškov, najmä v ihličnatých porastoch zhoršuje porastovú hygienu a ohrozuje zdravotný stav lesov. Používanie nevhodných technologických postupov zvyšuje tiež výrobné náklady, znižuje možnosti speňaženia dreva, a tým zhoršuje ekonomickú situáciu obhospodarovateľov lesov, a tiež možnosti tvorby pracovných príležitostí na vidieku.

Rast dopytu po energetickom dreve a neschopnosť producentov využívať disponibilné zdroje, vedie k zhoršovaniu situácie na domácom trhu s drevom, najmä pri uspokojovaní potrieb celulózovo-papierenského priemyslu. Problém sa stáva čoraz aktuálnejším aj vo vzťahu k potrebe zvyšovania podielu využívania obnoviteľných zdrojov energie. V súlade s potrebami LH, spracovateľov a užívateľov dreva je potrebné riešiť otázky zlepšenia ekonomickej dostupnosti lesnej biomasy, intenzifikácie jej produkcie, vrátane zvyškov po ťažbe, pňov a odumretého dreva, intenzívnych porastov rýchlorastúcich drevín, neobhospodarovaných nelesných pozemkov, ako aj zlepšenia fungovania trhu s drevom vrátane palivovej biomasy a sprehľadnenie ich tokov.

Cieľ: Zvýšenie miery komplexného spracovania dreva v LH.

Opatrenia:

- Identifikovať možnosti a vytvoriť podmienky na získavanie (mobilizáciu) nových doplnkových zdrojov dreva.
- Prijíť a realizovať opatrenia na sprístupnenie všetkých lesov s potenciálne využiteľnou zásobou dreva spevnenými lesnými cestami, resp. na rekonštrukcie či opravy existujúcich lesných ciest, ktoré sú v nevhovujúcom technickom stave.
- Zlepšovať lesnícke ťažbové technológie s cieľom komplexnejšieho spracovania stromovej biomasy.
- Realizovať opatrenia na zalesňovanie pôd nevhodných na poľnohospodárske využitie.
- Vykonať inventarizáciu porastov lesných drevín na nelesných pozemkoch (bielych plochách) a navrhnúť možnosti ich využitia pre produkciu dreva.
- Vytvoriť a realizovať systém medzisektorovej kooperácie a koordinácie (lesníctvo, poľnohospodárstvo, drevospracujúci priemysel, energetika a ochrana prírody) pri získavaní a využívaní doplnkových zdrojov dreva pre potreby odvetví drevospracujúceho a energetického priemyslu.

3.1.7 *Ekonomicky a finančne nepokrytá spoločenská objednávka na lesnícke verejnoprospešné služby; trhový a cenový mechanizmus v oblasti lesníckych verejnoprospešných služieb je nefunkčný – zlyhanie trhu*

Jednou z perspektívnych možností diverzifikácia príjmov LH je poskytovanie environmentálnych, ekosystémových, či verejnoprospešných služieb za finančnú náhradu. Lesníctvo má v tejto oblasti značný potenciál, ktorý vyplýva z jeho polyfunkčného charakteru. Na zabezpečovanie a zvyšovanie kvality poskytovania týchto služieb je nevyhnutné realizovať príslušné lesohospodárske opatrenia, z čoho vyplývajú pre obhospodarovateľov a správcov lesa zvýšené náklady. Trhový a cenový mechanizmus v oblasti lesníckych verejnoprospešných služieb však nefunguje – dochádza tu k zlyhaniu trhu. Preto je potrebné na zabezpečovanie týchto služieb vybudovať a realizovať vhodný systém na ich včlenenie do trhového mechanizmu. Treba vytvárať komplexný systém pravidiel a inštitúcií, hľadať vhodné finančné mechanizmy a spôsoby platieb pre jednotlivé služby, či nedrevné lesnícke produkty (verejno-súkromné kontrakty, obchodovateľné povolenia, ekosponzoring, opatrenia verejnej politiky vo forme podpôr, daní, poplatkov a pod.). V zahraničí sa v poslednej dobe rýchlo rozširuje pojem a systém platieb za tzv. ekosystémové služby.

Cieľ: Dosiahnutie postupnej implementácie lesníckych verejnoprospešných služieb do trhového mechanizmu.

Opatrenia:

- Vypracovať štúdiu na uskutočnenie ekonomickej transformácie LH zameranú na včlenenie verejnoprospešných (ekosystémových) služieb pre spoločnosť do trhového mechanizmu; navrhnúť komplexný systém pravidiel, inštitúcií a vhodných finančných mechanizmov pre jednotlivé služby.

3.1.8 *Nerešpektovanie a problémy s ochranou vlastníckych práv vlastníkov neštátnych lesných pozemkov*

Vo vlastníctve neštátneho lesníckeho sektora je 55 % lesov z ich celkovej výmery na Slovensku. Pretrvávajú tu problémy súvisiace s dokončením procesu odovzdávania lesov ich pôvodným majiteľom a s ochranou vlastníckych práv. Nerešpektujú sa vlastnícke práva lesov vo vzťahu k ochrane prírody a k ostatným užívateľom neštátnych lesných pozemkov. Riešenie je v novelizácii, resp. prijatí nových viacerých všeobecne záväzných právnych predpisov (pozemkové zákony, zákon o energetike, o pozemkových spoločenstvách a ďalšie). Okrem toho treba riešiť niektoré vzťahy neštátnych a štátnych lesov, najmä pokiaľ ide o problematiku neštátnych neodovzdaných lesov.

V súlade s Programovým vyhlásením vlády SR z roku 2012 treba v neštátnom sektore riešiť podporné mechanizmy na zabezpečenie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov a realizáciu služieb zamestnanosti. Táto požiadavka vyplýva taktiež zo skutočností,

že lesy vo vlastníctve neštátnych subjektov sa nachádzajú v najchudobnejších regiónoch, kde práca v lesoch je často jedinou možnosťou získania zamestnania. Okrem ekonomického potenciálu sú tieto oblasti významným zdrojom v súčasnosti spoločnosťou požadovaných sociálnych a ekologických funkcií, ktoré sú však vlastníckmi poskytované bezplatne.

Cieľ: Zlepšovanie ochrany vlastníckych práv vlastníkov neštátnych lesných pozemkov.

Opatrenia:

- Inicovať novelizáciu, resp. prijatie nových všeobecne záväzných právnych predpisov (pozemkové zákony, zákon o energetike, o pozemkových spoločenských, o ochrane prírody a krajiny) tak, aby sa v nich rešpektovali oprávnené záujmy neštátnych vlastníkov lesných pozemkov.

3.2. Nefungujúce medzirezortné vzťahy medzi lesníctvom a ochranou prírody, nerešpektovanie oprávnených požiadaviek a celospoločenských záujmov

Zákon o ochrane prírody a krajiny neprimerane preferuje ochranu prírody v lesoch pred ostatnými ekonomickými, ekologickými a sociálnymi funkciami (celospoločenskými potrebami). Pôsobenie ochrany prírody na Slovensku s ohľadom na jej rozsah a formy ochrany je úplne neefektívne a kontraproduktívne. Namiesto kvality ochrany prírody sa uprednostňuje jej kvantita, čím sa vysoko nad ekonomické možnosti štátu zvyšujú nároky na štátny rozpočet.

Hospodárska činnosť, a teda aj využívanie drevo- produkčnej funkcie lesa sa v týchto lesoch obmedzujú. Okrem priamej finančnej straty to má aj negatívny vplyv sociálny (zvyšuje sa nezamestnanosť). Kompenzácie obmedzení sa realizujú iba v minimálnom rozsahu, a aj to z prostriedkov štátneho rozpočtu, pretože ochrana prírody nevytvára žiadne zdroje. Neriešia sa kontroverzné vzťahy medzi ochranou prírody, správcami a vlastníckmi lesov, potrebami a záujmami ostatných rezortov, čo vyvoláva ich nespokojnosť.

Na riešenie problému **treba zosúladiť ambície ochrany prírody a krajiny s reálnymi ekonomickými možnosťami Slovenska a v nadväznosti na to vytvárať zákonné, technické a ekonomické podmienky na aktívnu diferencovanú starostlivosť o lesné ekosystémy v chránených územiach. Treba najmä znížiť rozsah chránených území v národnej i európskej sústave, zosúladiť všeobecne záväzné právne predpisy, zabezpečiť financovanie osobitného režimu hospodárenia v chránených územiach, náhradu majetkovej ujmy a pod.**

3.2.1 Vysoká výmera chránených území a požiadavky orgánov ochrany prírody na jej ďalšie zvyšovanie (nezvratné škody)

V súčasnosti je až 1,183 mil. ha, t. j. 61 % z porastovej pôdy lesov Slovenska (1,940 mil. ha – stav k 31. 12.

2011) zaradených do niektorej z kategórií chránených území. Samotnú ochranu však zákon obmedzuje najmä na vydávanie zákazov a obmedzujúcich podmienok proti ľudským aktivitám, resp. na vydávanie súhlasov na ich vykonanie alebo výnimiek zo zákazov. Takmer vôbec nepožaduje opatrenia, ktoré by sa mali vykonávať v prospech zachovania alebo zlepšenia stavu predmetu ochrany, čím práve naopak spôsobuje často jeho zánik. Takéto pôsobenie ochrany prírody je kontraproduktívne. Namiesto kvality ochrany prírody sa uprednostňuje jej kvantita, čím sa vysoko nad ekonomické možnosti štátu zvyšujú nároky na štátny rozpočet.

Cieľ: Zníženie rozsahu chránených území na úroveň zodpovedajúcu ich skutočným prírodným hodnotám, celospoločenským potrebám a ekonomickým možnostiam štátu.

Opatrenia:

- Zásadne odmietnuť požiadavky ochrany prírody a krajiny (MŽP SR) na prevod správy lesov v chránených územiach na MŽP SR, na ustanovenie zvýšenia rozsahu prísnych chránených území na lesných pozemkoch na 5 % územia štátu, ktoré nevyplývajú zo žiadnych pre SR záväzných predpisov, ani zo stavu potenciálnych území, na ustanovenie „prechodných zón“ s návrhom ich manažmentu a novej kategórie chránených území „prírodné parky“.
- Inicovať naformulovanie reálnej celospoločenskej objednávky na zabezpečovanie ochrany prírody na Slovensku v lesných ekosystémoch vrátane kvantifikácie jej ekonomických, finančných, sociálnych, ale aj ekologických dôsledkov.
- Inicovať prehodnotenie rozsahu a opodstatnenosti súčasných sústav chránených území na základe vedecky odôvodnených postupov a s ohľadom na naformulovanú reálnu celospoločenskú objednávku.

3.2.2 Nezosúladené všeobecne záväzné právne predpisy na úseku lesníctva a ochrany prírody; neprimerané a často zbytočné obmedzovanie využívania lesov v chránených územiach

Z diskusie na národnej úrovni jednoznačne vyplýva, že súčasný zdravotný stav lesov, najmä smrečín v chránených územiach je tak nepriaznivý, že to nemá obdobu v celej histórii LH na Slovensku. Ďalej, že riešenie tejto situácie nie je už len v rukách samotného lesníctva, ale celej spoločnosti, resp. vládnych štruktúr štátu. Príčinou rozpadu smrekových ekosystémov a ich následného hromadného hynutia je premnoženie podkôrneho hmyzu. Toto nevyplývalo zo zmenených ich existenčných podmienok (klimatická zmena), ale najmä pre nepovolenie výnimiek zo zákona o ochrane prírody a krajiny na realizáciu nevyhnutných lesníckych ochranných a obranných opatrení.

Preto je nevyhnutné odstránenie bariér, ktoré prekážajú zmysluplnej realizácii ochranných a obranných opat-

rení. Ide najmä o kontraproduktívnu koncepciu „pasívnej ochrany“ v zmysle zásady, že hynutie lesov si najlepšie vyrieši príroda sama bez intervencie človeka, čo si v značnom rozsahu osvojila aj legislatíva na úseku ochrany prírody a krajiny, bez ohľadu na to, že lesy v chránených územiach na Slovensku nie sú pralesmi, ale človekom zmenenými kultúrnymi lesmi, v ktorých nefungujú autoregulačné procesy. Preto v prípade ich ponechania na samovývoj dochádza k ich veľkoplošnému rozpadu, degradácii a zániku.

Okrem toho z dôvodu neudelenia výnimiek a súhlasov orgánov štátnej správy ochrany prírody v čase od 1. 12. 2004 do 31. 12. 2010 (73 mesiacov) sa nespracovalo 2,3 mil.m³ kalamitného dreva (priemerne ročne 378 tis.m³). V dôsledku toho vznikli priemerné ročné straty v objeme 186,6 mil.€ a spoločnosť prišla o 2 268 pracovných miest, prevažne vo vidieckych – znevýhodnených oblastiach.

Z uvedených dôvodov treba zosúladiť všeobecne záväzné právne predpisy na úseku lesníctva a ochrany prírody tak, aby sa obmedzovanie starostlivosti o lesy a ich ochrany v chránených územiach realizovalo iba v nevyhnutnej miere a takým spôsobom, aby nedochádzalo k prírodným katastrofám takého rozsahu, ako je tomu dnes v chránených územiach Slovenska.

Cieľ: Vytvorenie podmienok na zabezpečenie aktívnej diferencovanej starostlivosti o lesné ekosystémy v chránených územiach v závislosti od ich prirodzenosti, zachovalosti a vzácnosti.

Opatrenia:

- Iniciovat zosúladienie všeobecne záväzných právnych predpisov na úsekoch lesníctva a ochrany prírody.
- Iniciovat vypracovanie prevádzkových smerníc na zabezpečenie aktívnej diferencovanej starostlivosti o lesy v chránených územiach.
- Iniciovat vytvorenie spoločného monitorovacieho systému stavu a vývoja biodiverzity lesných ekosystémov ministerstiev pôdohospodárstva a životného prostredia.

3.3. Skreslené vnímanie slovenského lesníctva vo verejnosti

Lesníctvo ako odbor ľudskej činnosti vznikol v dôsledku dopytu spoločnosti po kvalitnom dreve. V ostatnom období však ľudia strácajú vzťah k drevu, pretože prestali vnímať jeho význam v každodennom živote. Lesníctvo dnes nie je len producentom dreva, ale predovšetkým kľúčovým hráčom pri starostlivosti o les, ako základný ekosystém krajiny a je významným faktorom zdravého životného prostredia. Les s jeho ekosystémovými službami je verejnosťou vnímaný s oveľa väčšou citlivosťou, ako je tomu pri iných hospodárskych subjektoch. Preto by sa lesníci, obhospodarovatelia a vlastníci lesov mali zameriavať na systematickú komunikáciu s verejnosťou a formovanie dôveryhodného obrazu LH, ktoré podporuje a chráni druhovú rozmanitosť prí-

rody, prispieva k zvyšovaniu kvality života a uspokojuje aj ďalšie celospoločenské požiadavky.

Najčastejšími príčinami skresleného vnímania lesníctva je odklon záujmu verejnosti od trvalo udržateľného využívania lesov a ich zdrojov smerom k ochrane prírody. Je tu nepochopenie verejnosti, že tieto dva smery vôbec nie sú protirečivé. Verejnosť chce drevo, ale nechce jeho ťažbu. Chýba teda prepojenie medzi dopytom po dreve, jeho ťažbou, potrebou obhospodarovania lesov a starostlivosti o ne, ktorá sa musí vykonávať aj sekerou a pílou.

V ostatnej dobe získavajú výrazný vplyv na verejnú mienku rôzne záujmové skupiny a mimovládne organizácie. Na svoj názor majú pochopiteľne právo, avšak nenesú žiadnu zodpovednosť. Ich názorom a záujmom žiaľ príliš podľahli orgány na úseku ochrany prírody a krajiny vrátane ústredného orgánu – MŽP SR. V dôsledku toho sa neriešia zásadné medzirezortné rozpory medzi lesníctvom a ochranou prírody, dochádza k obrovským ekologickým, ale aj ekonomickým škodám v lesoch Slovenska, čo následne spôsobuje názorový chaos v slovenskej verejnosti.

Cieľ: Zreálnenie obrazu a vnímania slovenského lesníctva vo verejnosti.

Opatrenia:

- Vypracovať a realizovať komplexnú stratégiu a vytvorenie zodpovedajúcich inštitucionálnych podmienok na zabezpečenie systematickej práce s verejnosťou; zlepšiť finančné a organizačné zabezpečenie práce s verejnosťou so zameraním na jej profesionalizáciu.
- Zabezpečiť realizáciu Koncepcie rozvoja lesnej pedagogiky ako najúčinniejšieho a dlhodobého nástroja práce s verejnosťou.

3.4. Ekonomická a finančná nestabilita odvetví spracovania dreva, okrem celulózo-papierenského

V aktivitách lesnícko-drevárskeho komplexu sa plne rešpektujú všetky tri piliere trvalo udržateľného rozvoja: ekonomická efektívnosť, spoločenská akceptácia a užitocnosť a environmentálna výkonnosť. Drevospracujúci priemysel (výroba drevných a papierových výrobkov a tlač) na Slovensku v súčasnosti produkuje tovary v hodnote okolo 3 miliárd eur a poskytuje približne 40 tisíc pracovných miest. Je významným faktorom trvalo udržateľnej zamestnanosti aj vo vidieckych oblastiach.

Napriek uvedenému súčasná nízka konkurencieschopnosť drevospracujúceho priemyslu (okrem celulózo-papierenského) ohrozuje hospodársky rozvoj a zamestnanosť najmä vo vidieckych oblastiach. Z dôvodu absencie výroby drevárskych výrobkov s vysokou pridanou hodnotou a z toho vyplývajúcej nutnosti dovozov finálnych produktov dreva sa zhoršuje zahraničná obchodná bilancia. Zhoršená platobná schopnosť časti domácich spracovateľov dreva má negatívny vplyv na jeho producentov. Problémy prehlbuje tiež rastúca konkurencia

pri získavaní drevných zdrojov (najmä zo strany využitia dreva na energetické účely). Okrem toho sa predpokladá, že do roku 2030 budú priemerné ročné ceny vstupov (sortimentov surového dreva) rásť zhruba dvojnásobným tempom ako ceny produkcie. Toto bude znamenať ďalší tlak na zvyšovanie efektívnosti drevospracujúceho priemyslu.

Jediným východiskom z tejto situácie je získanie zdrojov pre investície do rozvoja drevospracujúceho priemyslu, vybudovanie spracovateľských kapacít na listnatú piliarsku guľatinu a výrobu produktov s vysokou pridanou hodnotou.

3.4.1 Absencia výroby drevárskych výrobkov s vysokou pridanou hodnotou

3.4.2 Používanie zastaraných technológií s nízkou mierou finalizácie a kvality produkcie u malých a stredných spracovateľov dreva

Najmä u malých a stredných spracovateľov dreva je veľmi významným faktorom nedostatok vlastných finančných zdrojov. Toto ich núti k používaniu zastaraných technológií s nízkou mierou finalizácie a kvality produkcie. Z dôvodu nízkych investícií absentuje výroba drevárskych výrobkov s vysokou pridanou hodnotou, konkrétne krájaná a lúpaná dyha, preglejovaný materiál a vláknitá doska (MDF) pre nábytkársky priemysel. Na riešenie tejto situácie je nevyhnutné získanie zdrojov pre investície do rozvoja drevospracujúceho priemyslu. Investície do inovácií smerovať do technológií a výroby nových a moderných produktov v zmysle politických princípov Organization for Economic CO-operation and Development (OECD) smerom k zelenému rastu. Potreba riešenia situácie sa stáva naliehavá tiež z dôvodu meniaceho sa spotrebiteľského dopytu, zvyšujúcej sa hospodárskej súťaže a rastúcej zložitosti výrobných procesov.

Cieľ: Zvýšenie technologickej úrovne a vybavenia odvetví spracovania dreva.

Opatrenia:

- Vypracovať a realizovať štúdiu o možnostiach zabezpečenia dlhodobého spolufinancovania a podpory investícií do inovácií v odvetviach spracovania dreva z verejných zdrojov a zdrojov EÚ; pri obmedzenosti týchto zdrojov zaviesť súťažný princíp tak, aby napomohol budovaniu moderných odvetví spracovania dreva.
- Zapájať domáce výskumno-vývojové inštitúcie do strategického výskumného programu FTP (Forest-based Sector Technology Platform).

3.4.3 Vysoký objem exportu ihličnatého surového dreva napriek existujúcim domácim spracovateľským kapacitám

3.4.4 Absencia spracovateľských kapacít na listnatú piliarsku guľatinu

Nedostatok vlastných finančných zdrojov znižuje konkurencieschopnosť malých a stredných spracovate-

ľov dreva pri nákupe vstupnej suroviny, najmä ihličnatej guľatiny. Ich citlivosť na cyklické zmeny cien najmä ihličnatého dreva vyúsťujú do problémov v dodávateľsko-odberateľských vzťahoch medzi LH a odvetviami spracovania dreva a k jeho vývozu do zahraničia.

Z dôvodu nekoncepčného rozvoja drevospracujúceho priemyslu, nízkych investícií do budovania spracovateľských kapacít a zvyšovania miery finalizácie produkcie, nie sú drevospracujúce firmy na Slovensku schopné spracovať listnatú piliarsku guľatinu, ktorej je prebytok a aj jej ťažbové možnosti sa budú mierne zvyšovať. Preto je nevyhnutné získanie investičných zdrojov pre rozvoj drevospracujúceho priemyslu a vybudovanie spracovateľských kapacít na listnatú piliarsku guľatinu vrátane výroby produktov z listnatého dreva s vysokou pridanou hodnotou.

Cieľ: Zvyšovanie úrovne domáceho spracovania surového dreva.

Opatrenia:

- Vypracovať a realizovať štúdiu o možnostiach podpory domáceho spracovania surového dreva a rezi-va zlepšovaním kapacitných možností a podnikateľského prostredia domáceho drevospracujúceho priemyslu.
- Podporiť príchod investora do spracovateľských kapacít výrezov listnatého dreva na Slovensku.
- Zlepšovať spoluprácu, obchodné a logistické vzťahy medzi LH (obhospodarovateľmi lesov) a výrobnými odvetviami drevospracujúceho priemyslu, so zameraním na ich užšie prepojenie, poznanie a rešpektovanie vzájomných potrieb.

3.4.5 Nedostatočné vnímanie významu dreva verejnosťou i riadiacimi štruktúrami štátu ako ekologickej, obnoviteľnej a recyklovateľnej suroviny 21. storočia

Drevo je obnoviteľná a univerzálna surovina, ktorá je všeobecne dostupná. Dá sa z nej vyrobiť prakticky čokoľvek. Je najperspektívnejšou surovinou a ekologickým materiálom budúcnosti. Ponúka dokonalé možnosti bezodpadového spracovania. Je recyklovateľná a nezaťažuje prostredie ani pri vzniku, ani pri likvidácii.

Preto by všetci obyvatelia Slovenska mali vnímať drevo ako strategickú surovinu, ktorej rozumné využívanie a spracovanie podporuje regionálny priemysel a zvyšuje zamestnanosť. Domáci drevospracujúci priemysel má ambíciu a podmienky **stať sa jedným z pilierov** slovenskej ekonomiky. Navyše ukladaním uhlíka v lesoch, jeho viazaním v produktoch z vyťaženého dreva a náhradou neobnoviteľných surovín drevom, lesnícko-drevársky sektor významnou mierou prispieva k zmierňovaniu klimatickej zmeny. Produkty z dreva sú vyrábané v nízkoenergetickom produkčnom systéme s minimálnymi emisiami v porovnaní s inými stavebnými materiálmi. Odpadové drevo z piliarskych závodov a píl sa využíva na výrobu panelov na báze dreva; recyklované

produkty z dreva sa môžu znovu používať na konci ich doby upotrebitelnosti ako zdroj bioenergie.

Z uvedených dôvodov je nutné zlepšiť vnímania významu dreva ako ekologickej, obnoviteľnej a recyklovateľnej suroviny vo verejnosti i riadiacich štruktúrach štátu.

Cieľ: Zlepšenie vnímania významu dreva ako ekologickej, obnoviteľnej a recyklovateľnej suroviny vo verejnosti i riadiacich štruktúrach štátu.

Opatrenia:

- Vypracovať a realizovať verejnú politiku na podporu využívania dreva a výrobkov z dreva.
- Zdokonaľiť (doplniť) informačný systém LH o údaje a informácie odvetví spracovania dreva a energetického priemyslu; šíriť viac informácií o komerčnej a drevoprodukčnej hodnote lesov na Slovensku.

3.5. Absencia koncepcného, či systémového riadenia rozvoja poľovníctva

Na zabezpečenie koncepcného (systémového) riadenia rozvoja poľovníctva treba realizovať opatrenia, ktorými sa dosiahne súlad medzi skutočnými a cieľovými stavmi zveri, zníženie škôd zverou na lesných porastoch a na poľnohospodárskych kultúrach, odstránenie rozporov medzi poľovníctvom a ochranou prírody.

3.5.1 Nesúlad medzi skutočnými a cieľovými stavmi zveri

Jarné kmeňové stavy (JKS) raticovej zveri sa od roku 2000 podstatne zvýšili. V roku 2011 toto zvýšenie v porovnaní s rokom 2000 predstavuje pri zveri: jelenej 74 %, danielovej 125 %, muflonej 96 %, srnčej 48 %, diviakačej o 56 %. Obdobne sa zvýšili aj normované kmeňové stavy (NKS) tejto zveri: jelenia o 101 %, danielia o 440 %, muflonia o 329 %, srnčia o 70 %, diviaka o 92 %. Napriek tomu JKS vysoko prekračujú NKS. Pritom zvýšenie NKS je v rozpore s cieľovými stavmi, ktoré sa stanovili v roku 2004 v súlade s prírodnými podmienkami Slovenska (sú oveľa nižšie).

Ide tu o rozporuplný vývoj, ktorý negarantuje trvalý rozvoj a využívanie zveri ako obnoviteľného prírodného zdroja a integrovanej súčasti ekosystémov. Nerešpektuje sa skutočnosť, že zver tvorí prírodný zdroj s ekologickými väzbami s inými zložkami prírodného prostredia. Manažment zveri nemôže narušovať dynamickú rovnováhu v ekosystémoch.

Cieľ: Stanovenie a dosiahnutie biologicky a ekonomicky únosnej početnosti raticovej zveri; optimalizácia jej druhovej štruktúry so zreteľom na ekologické podmienky a využitie kapacity prostredia.

Opatrenia:

- Vydať usmernenie na postup štátnej správy poľovníctva pri realizácii zámerov koncepcie rozvoja poľovníctva na Slovensku; v usmernení upraviť postup na stanovovanie NKS jednotlivých druhov raticovej zveri v poľvojných revíroch na jednotlivých stupňoch

štátnej správy poľovníctva, na schvaľovanie lovu jednotlivých druhov raticovej zveri.

- Vyzvať všetky subjekty obhospodarujúce poľvojnú revíry na Slovensku, aby prijali vlastné opatrenia na realizáciu ekologickeho manažmentu zveri v zmysle koncepcie rozvoja poľovníctva na Slovensku.

3.5.2 Zvyšovanie škôd zverou na lesných porastoch a na poľnohospodárskych kultúrach

Škody spôsobené zverou na lesných porastoch (odhryz, obhryz a lúpanie) majú stúpajúcu tendenciu, aj napriek tomu, že náklady na ochranu lesných porastov proti zveri stúpili o 73 %. Podľa poľvojnkej štatistiky škody raticovou zverou v roku 2010 dosiahli 1 267 000 €. Z toho škody v poľnohospodárstve boli viac ako 880 000 €. Rozsah škôd, zvlášť v poľnohospodárstve je veľmi vysoký. Uhradené škody boli v objeme 141 519 €. Takýto vývoj nie je udržateľný.

Na riešenie situácie treba čím skôr upraviť JKS tak, aby zodpovedali cieľovým NKS (kapitola 3.5.1). Lesníckymi a poľvojnckými opatreniami treba zabezpečiť súlad medzi chovom zveri, obhospodarovaním lesa a rastlinnou výrobou v poľnohospodárstve. Treba zabezpečiť zvyšovanie úživnosti poľvojných revírov.

Cieľ: Dosiahnutie početnosti a druhovej štruktúry zveri, ktoré nebudú ohrozovať objektívne záujmy ekologickeho LH a poľnohospodárstva; realizácia ochranných a obranných opatrení proti škodám zverou na úrovni súčasných poznatkov.

Opatrenia:

- Vypracovať návrhy na stimuláciu ekologickeho rozvoja poľovníctva a na realizáciu ochranných a obranných opatrení proti škodám zverou; v návrhoch uviesť možnosti získania podpory z fondov EU, resp. prepojenie stimulov na rozvoj poľovníctva s podporou opatrení v poľnohospodárstve a v LH, rozšíriť pôsobnosť fondu na rozvoj poľovníctva.
- Vytvoriť vhodné podmienky pre rozvoj ďalších aktivít prispievajúcich k zvýšeniu úrovne poľovníctva; najmä podpora vedy, výskumu, výchovy, vzdelávania a práce s verejnosťou (osвета), poľvojnckeho strelctva, poľvojnckej kynológie, sokoliarstva a pod.
- Vyzvať všetky subjekty obhospodarujúce poľvojnú revíry na Slovensku, aby zintenzívnili spoluprácu s vlastníkmi (užívateľmi) poľvojných pozemkov pri realizácii opatrení na zvýšenie úživnosti poľvojných revírov a znižovanie škôd zverou na lesných porastoch a poľnohospodárskych kultúrach.

3.5.3 Niektoré rozpory medzi poľovníctvom a ochranou prírody

Rozporuplná situácia poľovníctva a ochrany prírody je pri niektorých druhoch zveri, najmä pri veľkých šelmách. Poľvojnici požadujú regulovať JKS medveďa, vlka, rysa a divej mačky, kým ochrana prírody trvá na ich ochrane. Podľa poľvojnckej štatistiky je ich v súčasnos-

ti príliš veľa (medveď 2 100, vlk 2 100, rys 1 700, mačka divá 3 000 – aj keď tieto čísla môžu byť nadhodnotené). Počty medvedí v porovnaní s rokom 2000 stúpili o 40 %, divých mačiek o 138 %, rysov o 65 % a vlkov o 60 %. Pritom sa za cieľový stav pokladajú takéto ich počty: medveď 700, vlk 300, rys 300, mačka divá 1 600.

Uvedený nesúlad v značnej miere zapríčiniť „krajný environmentalizmus“, podľa ktorého netreba do prírody zasahovať, všetko treba ponechať na samovývoj, vrátane populácií zveri, lebo platí „čo príroda robí, len dobre robí“.

Cieľ: Odstránenie (resp. čo najväčšia eliminácia) rozporných stanovísk medzi poľovníctvom a ochranou prírody; zosúladenie zámerov štátnej politiky v poľovníctve a v ochrane prírody.

Opatrenia:

- V novom zákone o ochrane prírody a krajiny zrušiť rozporné inštitúty so zákonom o poľovníctve.
- Novelizovať zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov; v novele zákona ustanoviť koncepčný, systémový prístup k manažmentu zveri zosúladený so zákonom o ochrane prírody a krajiny.

4. Diskusia

Lesy na Slovensku sa najprv využívali najmä ako zdroj drevnej suroviny. Neskoršie ako aj zdroj verejnoprospešných funkcií. Vývoj došiel k multifunkčnému využitiu lesných ekosystémov (funkčne integrovanému LH).

Z histórie vieme, že ak lesom hrozilo nebezpečenstvo zasiahla vrchnosť, či štátna moc. Že tomu tak bolo vidno z citovaných zákonov o lesoch, resp. ďalších opatrení. Napríklad vo vzťahu k súčasnosti možno spomenúť dva významné zákony z 1. československej republiky. Je to zákon č. 82/1918 Sb., o prozatímní ochrane lesů, ktorý bránil koristníckym ťažbám dreva v čase, keď sa začalo s pozemkovou reformou a prevzatím časti lesov do vlastníctva štátu. Ďalej zákon č. 37/1928 Sb. o zatímní ochrane lesů, ktorý obmedzil preťažby dreva v nasledujúcich rokoch (hospodárska kríza).

O presadenie obdobných opatrení, ako v tridsiatych rokoch minulého storočia sa lesníci snažili aj v roku 2009, 2010 (KOVALČÍK *et al.*, 2009; KONŇPKA, KOVALČÍK, MORAVČÍK, 2010 a ďalší). Išlo o opatrenia na zvýšenie účinnosti ochranných a obranných zásahov v lesoch ohrozených škodlivými činiteľmi s osobitným dôrazom na horské lesy a smrekové ekosystémy. Ďalej o opatrenia na zvyšovanie konkurencieschopnosti a ekonomickej životaschopnosti lesníctva. Vypracovali sa návrhy na vytvorenie a realizáciu jednotnej štátnej politiky a stratégie rozvoja odvetví spracovania dreva. Pripravil sa návrh nových, resp. novelizácia niektorých s lesníctvom súvisiacich zákonov. Aj keď sa s realizáciou niektorých opatrení začalo, rýchlo to skončilo. Zmenili sa vládnuce štruktúry štátu, ktoré urobili to isté, čo predchádzajú-

ce (po roku 1990) – v realizácii rozbehnutých opatrení nepokračovali, resp. ďalšie návrhy opatrení ignorovali.

Výsledkom tejto práce sú kľúčové problémy LH. V ich charakteristikách sa bližšie špecifikuje vývoj ako aj súčasný stav problémov podľa jednotlivých oblastí, ktoré ohrozujú trvalo udržateľné obhospodarovania lesov na Slovensku. Tieto majú, resp. budú mať veľmi nepriaznivý vplyv na stav lesov v budúcnosti, ak nedôjde k náprave. Ide najmä o to, že poklesne budúci produkčný potenciál lesov, lebo v obnove lesov ekonomicky významné dreviny majú len 50 % zastúpenie, ihličnaté dreviny majú 12 % zastúpenie, z toho smrek 9 %, jedľa, borovica, smrekovec po 1 % (ŠMELKO, 2008). Ešte viac sa prehlbia disproporcie v zastúpení vekových stupňov (o 40 rokov budú mať veľmi nízke plošné zastúpenie dospievajúce a rubné porasty) v dôsledku čoho bude dlhodobý pokles ťažby dreva. Dochádza a bude naďalej dochádzať k nadnormálnemu plošnému zastúpeniu I. vekového stupňa, ako aj I. vekovej triedy. Rozpadne sa vybudovaná infraštruktúra LH (najmä lesné cesty).

Ako je známe Národný lesnícky program Slovenskej republiky z roku 2007 obsahuje 5 strategických cieľov (podpora ekologického obhospodarovania lesov, zlepšovanie a ochrana životného prostredia, zlepšovanie kvality života, zvyšovanie dlhodobej konkurencieschopnosti, posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie) a v rámci nich 18 priorít. Pri jeho vypracúvaní sa zohľadňovali princípy odporúčané viedenskou ministerskou konferenciou o ochrane lesov. Následne vedenie MP SR schválilo Stratégiu rozvoja lesníctva (2008), ktorá určila a odôvodnila ciele, zámery a smer priorít rozvoja lesníctva podľa 18 priorít Národného lesníckeho programu Slovenskej republiky s ohľadom na kvantitatívne a kvalitatívne predpovede do roku 2025. Situácia sa však v dôsledku globálnej finančnej a hospodárskej krízy podstatne zmenila v negatívnom smere. Aj keď v porovnaní s rokom 2009, keď ceny dreva poklesli približne o 20 % došlo k ich zvýšeniu, situácia v LH sa nezlepšila, a negatívny vývoj pokračuje. Preto sa prišlo k identifikácii kľúčových problémov a k vpracovaniu návrhov na ich riešenie.

Treba uviesť, že v rámci jednotlivých kľúčových problémov uvedené ciele riešenia a opatrenia sledujú zabezpečenie úloh v súlade s procesom FOREST EUROPE (paneurópsky politický proces zameraný na trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov európskeho kontinentu). V rámci neho sa vyvíjajú spoločné stratégie pre jeho 46 členských krajín a EÚ zamerané na ochranu lesov a trvalo udržateľné spôsoby ich obhospodarovania. Ako je známe najvýznamnejšími udalosťami v rámci činnosti FOREST EUROPE sú ministerské konferencie o ochrane lesov, kde ministri signatárskych krajín zodpovední za lesy prijímajú rozhodnutia najvyššieho politického a spoločenského významu v oblasti lesov a lesníctva. Na činnosti týchto aktivít sa aktívne podieľa aj Slovenská republika.

Ako sme uviedli uvedené kľúčové problémy, ciele riešenia a opatrenia na ich realizáciu majú časový horizont rok 2020. Je to v súlade so zámermi EU, resp. aktivitami EURÓPSKE LESY 2020.

Prekonanie krízovej situácie v LH na Slovensku by malo spočívať v prijímaní opatrení, ktorými sa budú riešiť súčasné najnaliehavejšie krízové problémy. Tieto však nemôžu byť v rozpore so strategickým cieľom lesníctva na Slovensku. Práve v tomto období treba začať s prebudovaním LH zameraného len na produkciu dreva (monofunkčného) na polyfunkčné, či funkčne integrované odvetvie. Konkrétne prikrôčť k implementácii lesníckych verejnoprospešných služieb do trhového mechanizmu LH.

5. Záver

Hospodárska a finančná kríza odhalila aj chyby a nedostatky, ktoré sa urobili po roku 1990 v koncepcii a následnej realizácii smerovania československého, a tým aj slovenského hospodárstva. Utlmil sa a do značnej miery až zlikvidoval domáci hospodársky potenciál. Slovensko politicky, ani ekonomicko-legislatívne náležite nereagovalo na otvorenú ekonomiku. Strategické podniky prešli do vlastníctva zahraničných podnikateľov a mnohé výroby sa prestali na Slovensku vyrábať v domnieke, že bude výhodnejšie ich dovážať.

Obdobný negatívny vývoj sa zaznamenal aj v lesníctve na Slovensku. Neúmerne poklesla podpora LH z verejných zdrojov. Mimoriadne stúpili škodlivými činiteľmi vynútené ťažby dreva (náhodná ťažba). Stúpili požiadavky na plnenie verejnoprospešných funkcií lesov. V dôsledku hospodárskej a finančnej krízy nepriaznivo sa vyvinula obchodná bilancia na trhu s drevom. LH negatívne ovplyvnili dve protichodné ideológie: krajný environmentalizmus a krajný ekonomizmus. Menili sa vládnuce štruktúry štátu, rezortu, ako aj vedúci pracovníci v lesníctve na nižších organizačných stupňoch tohto odvetvia. Pritom sa malý dôraz kládol na odbornosť, či riadiace schopnosti vedúcich pracovníkov.

Uvedené negatívne vplyvy spôsobili, že sa znížila starostlivosť o lesné porasty (KONŌPKA *et al.*, 2012). Celkové náklady na pestovnú činnosť poklesli v porovnaní s rokom 1990 takmer na polovicu. Prekračujú sa únosné ťažby dreva. Nízke sú investície do základného majetku, nezodpovedajú ani jednoduchej reprodukcii. Znížila sa zamestnanosť v najchudobnejších vidieckych regiónoch Slovenska.

Nepriaznivá je situácia taktiež v spravovaní dreva. V dôsledku nekonceptného vývoja chýbajú spracovateľské kapacity na listnatú piliarsku guľatinu. Na druhej strane sa predimenzovali spracovateľské kapacity na piliarsku guľatinu ihličnatých drevín. Domáci malí a strední spracovatelia dreva používajú zastarané technológie s nízkou mierou finalizácie a kvality produkcie.

Narastajú disparity medzi normovanými a skutočnými stavmi raticovej zveri. Vznikajú veľké škody ratico-

vou zverou na lesných porastoch a na poľnohospodárskych kultúrach. Pretrvávajú niektoré rozpory medzi poľovníctvom a ochranou prírody.

Súčasná nepriaznivá situácia si žiada prijať zásadné riešenie. Treba zastaviť tento nežiaduci vývoj, prejsť z útľmu do rozvoja. Tento zámer sleduje aj táto práca.

Autori príspevku vyslovujú úprimné poďakovanie spracovateľom návrhov jednotlivých kľúčových problémov, menovite Dr. Ing. Bohdanovi Konŏpkovi, Ing. Miroslavovi Kovalčíkovi, PhD., Ing. Ladislavovi Kullovi, PhD., Ing. Romanovi Longauerovi, CSc., Ing. Milanovi Oravcovi, CSc., Ing. Mariánovi Radochovi, CSc., Ing. Zuzane Sarvašovej, PhD., Ing. Matejovi Schwarzovi.

Literatúra

- GREGUŠ, C., 1999: Najstaršie lesnícke právne normy do prijatia zákonného článku 31 z roku 1879 z hľadiska hospodárskej úpravy lesov. In: *Právne normy v lesníctve*. Zvolen, LDM, s. 13-19.
- KAVULIAK, A., 1942: Dejiny lesníctva a drevárstva na Slovensku. Bratislava, Lesnícka a drevárska ústredňa, 222 s.
- KREČMER, V., 1993: Trvale udržiteľný rozvoj a lesní hospodárstvi v ČR (I). *Lesníctví – Forestry*, **39**(12): 513-519.
- KONŌPKA, J. *et al.*, 2010: Krízový manažment v lesnom hospodárstve. Zvolen, NLC, 74 s.
- *et al.*, 2012: Obnova lesa na Slovensku. *Lesnícka štúdia*, č. 62, Zvolen, NLC, 108 s.
- KOVALČÍK, M. *et al.*, 2009: Analýza a kvantifikácia dopadov svetovej finančnej a ekonomickej krízy v lesníctve SR a návrh opatrení na jej riešenie. Zvolen, NLC, 39 s.
- Lesnícky náučný slovník II. Praha, MZ ČR 1995, 683 s.
- MORAVČÍK, M. *et al.*, 2009: Vízia, prognóza a stratégia rozvoja lesníctva na Slovensku. Zvolen, NLC-LVÚ, 172 s.
- PAPÁNEK, F., 1951: Lesnícka politika. (Nástin prednášok z lesníckej ekonomiky, diel štvrtý). Košice, 106 s.
- , 1978: Teória a prax funkčne integrovaného lesného hospodárstva. Bratislava, Príroda, 218 s.
- STOLINA, M., 1999: Lesnícka politika na Slovensku v aspektoch právnych predpisov v období 1918 – 1960. In: *Právne normy v lesníctve*. Zvolen, LDM, s. 29-38.
- ŠIKULA, M. *et al.*, 2009: Stratégia rozvoja slovenskej spoločnosti. Bratislava, Ekonomický ústav SAV vo vydavateľstve VEDA, 695 s.
- ŠIŠÁK, L., 2011: Polyfunkčnosť LH, stretý zájmů a úloha štátných kesů. In: *Poslání lesů v majetku státu*. XIV. snem lesníků 2011, s. 43-48.
- ŠMELKO, Š. *et al.*, 2008: Národná inventarizácia a monitoring lesov SR 2005 – 2006. Základná koncepcia a výber zo súhrnných informácií. Zvolen, NLC, 15 s.
- URGELA, J., 1985: Dejiny lesníckeho školstva a vedy na Slovensku. Martin, Vydavateľstvo Osveta, n. p. pre Lesnícke a drevárske múzeum v Antole, 275 s.

Summary

The paper presents development of past social requirements for forests and forestry. At first, these were ensuring the wood supply, especially for mining enterprises. In the next years, the requirements were extended to ensuring the vital non-production forest functions. The development has reached requirement to realize the forest management with aim to provide balanced economic, environmental (ecological) and social functions.

The following five key issues were identified in Slovakia according to the analysis of current situation in forestry, wood-processing industry and hunting.

1. Low competitiveness of Slovak forestry

2. Non-functional cross-sectoral relationships between forestry and nature conservation, disrespect of the legitimate demands and social interests
3. Distorted perception of Slovak forestry by the public
4. Economic and financial instability in wood-processing industries except pulp and paper industry
5. Lack of conceptual and system management of hunting

In the first key issue, it is proposed to address the lack of investments in the forestry sector, the dramatic decline of forest management and lack of resources for a long-term development of forests, inadequate set of forestry measures under the Rural Development Programme of the Slovak Republic 2007 – 2013, lack of funding in the field of forest research and technical assistance, poor forest health condition, especially in spruce forests, lack of complex wood processing in forestry, social demand for forest public services uncovered economically and financially, non-functional market and price mechanism of forest public services, disrespect and problems with protection of ownership rights of non-state forest land owners.

The second key issue presents especially large area of protected areas and inconsistent generally binding legal regulations in the field of forestry and nature conservation.

The third key issue is about getting a real view and perception of forestry in Slovakia by the general public.

The fourth key issue deals with the lack of production of wood products with high added value, the use of outdated technologies with low finalisation rate and quality of production in small and medium-sized wood-processing companies, high-volume export of coniferous raw wood despite the existing domestic wood-processing capacity, lack of processing capacity for broadleaved saw logs.

The last fifth key issue presents the discrepancy between actual and target game condition, increasing damage caused by the game on forest land and on agricultural crops and some contradictions between hunting and nature conservation.

Situation in forestry should get stabilized by 2020 due to the addressing of these issues in such a way to ensure the sustainable forest management based on an appropriate use of economic, ecological and social functions for social development, and especially rural area.

Translated by J. Lásková